

За магията на превода и за таланта на преводача

Преводът е предизвикателство за всеки, който е решил да му посвети своя творчески път. Той изисква както талант, така и много добро познаване не само на чуждия език, от който или на който се превежда, но и отлично владение на майчиния език, на неговото словно богатство и граматика. Преводачът е човек с богата обща култура, специализирани познания и се справя поне до определена степен с терминологията от различни области от живота. Всеки филолог рано или късно преживява своята лична „съдбовна среща“ с превода, с неговите предизвикателства и тайни, и тази среща може да прерасне в професионалната любов на живота му.

Гергана Драгоева

Пепа Димитрова

Катерина Стоянова

Днес искам да Ви представя младите талантиви преводачки от чешки език, които още по време на следването си успяха да се докажат на международната преводаческа сцена – Гергана Драгоева и Пепа Димитрова. На 5-то издание на Международния преводачески конкурс за чуждестранни студенти по чешки език Гергана стана абсолютен победител, Пепа зае изключителното пето място в конкуренцията на 75 участници от 18 страни, а Катерина Стоянова е тазгодишният победител в шестото

издание на Конкурса за млади преводачи: Награда „Сузана Рот“ 2020, организиран от Чешкия център. Познавам лично и трите, тъй като по време на следването си в СУ „Св. Климент Охридски“ те бяха на стаж в Масариковия университет.

Казвам се Гергана Драгоева, уча „Славянска филология“ с чешки език в СУ „Св. Климент Охридски“.

– Опишете накратко какъв беше преводаческият конкурс, в който участвахте, откъде разбрахте за него, какъв беше форматът му...

– Да се включим в Конкурса ни покани нашата лекторка от Софийския университет Ева Коваржова, която никога не пропуска събитие, случващо се в бохемистичните среди. Аз лично, се записах по-скоро от интерес, отколкото от амбиция, всъщност най-вече от желание за разнообразие в пандемичните условия и в търсене на някакъв смисъл, който след два месеца карантина, беше започнал да се изпълзва. Самият конкурс иначе изглеждаше по следния начин – всеки от нас получи текста на родния си език, като до два часа трябваше да изпратим готов превод.

– **Какво беше най-трудното при превода за конкурса? И какво Ви беше лесно, с какво мислите, че успяхте да се справите?**

– Предизвикателен беше като начало самият превод от български на чешки, тъй като изискваше малко по-различен тип подход и познание, още по-добра запознатост с чуждите реалии и контекст, както и чувство за нюансите и тънкостите при избора на определени думи. Не бих казала, че нещо в рамките на Конкурса или на самия текст ми беше лесно. Ако трябва да бъда съвсем честна, някъде в края на първия час бях почти готова дори да се откажа. Текстът никак не беше лесен, допълнително ме затрудни и това, че не беше от сфера, която следя или от която се интересувам.

– **Как университетът/отделен преподавател Ви помогна за това да се заинтересувате от превода?**

– Интерес към езиците и към превода имам от преди, бих казала донякъде даже от дете. Университетът обаче ми показва една различна гледна точка към превода и към ролята на преводача, както и в голяма степен разшири границите на това, което ме привлича и вдъхновява. Преди не съм си представяла, че би ме интригувало нещо различно от превод на художествена литература, а напоследък забелязвам как все повече ме въодушевяват различни по тип текстове. Преводът ме привлича най-вече с предизвикателството, с играта с езика (и със своя, и с чуждия), с търсенето на най-правилното решение, а такива задачи предлага всеки един текст.

– **Как стажът Ви в Масариковия университет в Бърно Ви помогна да станете по-добър преводач?**

– Определено мога да кажа, че това, което най-много ме е развило като (бъдещ) преводач и изобщо като бохемист, е едногодишният ми престой в Масариковия университет в Бърно. В университета мисля, че най-голямо значение имаше средата, контактът с бохемисти от други държави. Най-вече обаче ми помогна самият престой в Чехия.

Нямам предвид толкова общуването на езика, колкото едно по-близко запознанство със самата страна, с усещането за нея, реалиите, културата, хората, атмосферата. Това ми даде най-много, най-много ме доближи до езика в неговата дълбочина и логика. Винаги съм усещала езиците по някакъв начин като живи същества, с които бавно и постепенно се запознавам, сближавам, започваме да се разбираме. По време на престоя ми там чешкият ме допусна малко повече до себе си, а и аз изпитах още по-силно желание да се приближа до него.

– **Какво е преводът – занаят или изкуство?**

– И двете. Във всеки занаят има изкуство.

Казвам се Пепа Димитрова и съм в края на третата година от следването си в Софийския университет, където изучавам „Славянска филология“ с профил чешки език.

– **Опишете накратко какъв беше преводаческият конкурс, в който участвахте, откъде разбрахте за него, какъв беше форматът му...**

– Разбрах за Конкурса от фейсбук страницата на Института за езикова и професионална подготовка на Карловия университет. Стори ми се като много добра възможност да изпробвам знанията си по чешки език извън позната ми и вече комфортна среда, която предоставя СУ. Също така конкурсът за мен се яви като спасителен кораб в най-пиковата точка на пандемията, когато смисълът от хуманитарното ми образование за мен бе започнал бавно да изтънява. Конкурсът представляваше превод на статия от български на чешки език. На разположение имахме 120 минути да преведем текст от около 1800 знака. Условията на Конкурса позволяваха използването на хартиени и онлайн речници, но разбира се, нямахме право да превеждаме с Google преводач или други подобни програми за автоматичен превод.

– **Какво беше най-трудното при превода за Конкурса? И какво Ви**

беше лесно, с какво мислите, че успяхте да се справите?

– Моят най-голям препъни камък при превода, не само в Конкурса, но и по принцип, е времето. Два часа всъщност вероятно би било предостатъчно време за друг, но аз се опитвам да подхождам с голямо отношение към детайла. Винаги прочитам текста минимум два пъти, осмислям го, в случая дори трябваше да си направя бързо проучване за какво иде реч, защото никога не бях чувала за музикалната група, за която всъщност ставаше въпрос в статията. След това преценявам всяка една дума не само дали отговаря на значението, но дали е употребена в правилния контекст, задавам си въпроса „Дали един чех би се изразил по този начин?“. Затова и 120-те минути изтекоха неусетно и дори нямах възможността да поработя върху оформлението на текста. За мен е постижение, че изобщо събрах смелост да участвам и че не се отказах, а изпратих завършен превод.

– **Как университетът/отделен преподавател Ви помогна за това да се заинтересувате от превода?**

– Голяма заслуга за това да се почувствам „изкушена“ от превода има лекторката ни по чешки език в Софийския университет – Ева Коваржова. През последната учебна година с нея работим върху превода от български на чешки, получаваме и допълнителни задачи, които тя проверява и след това подробно обсъжда с нас. Всеки час с нея преминава неусетно и изключително интересно, в търсене на правилната дума и контекст с цел да намерим най-доброто преводаческо решение.

– **Как стажът Ви в Масариковия университет в Бърно Ви помогна да станете по-добър преводач?**

– Помогна ми да стана по-добър преводач като ми показва езика в неговата жива среда. По време на стажата си в Масариковия университет затвърдих много вече научени знания, но получих двойно повече нови. Благодарна съм за възможността да прекарам няколко месеца в Чехия, където фокусът ми бе изцяло върху чешкия

език, било то в университета или на бира с приятел – основните ми цели бяха да „попивам“, колкото се може повече и да проговоря свободно, за щастие, успех да ги изпълня.

– Какво е преводът – занаят или изкуство?

– Преводът според мен е на първо място изкуство и след това занаят. Изкуство, защото изисква усет и нюх към стилистичните нюанси на езика, които трудно могат да бъдат уловени, ако не се потопиш изцяло в него. А занаят, защото предполагам, че зад всеки добър преводач стоят много часове прекарани пред компютъра, заобиколен от няколко отворени речника, хиляди преведени текстове и много знания, за да започне мисълта му да тече плавно и автоматично от неговия роден език към езика, до който превежда, и обратното.

Казвам се Катерина Стоянова и съм студентка в трети курс в чешкия профил на специалност „Славянска филология“ в Софийския университет.

Тази година спечелих Международния конкурс за млади преводачи за наградата „Сузана Рот“. Форма-

тът му е следният – участниците в конкурса превеждат на български предварително избран от специална комисия откъс (около 15 страници) от книга на съвременен чешки автор, като срокът за изпращане на материалите е около три месеца. За него разбрах от страницата на Чешкия център в София преди месеци, когато беше обявен. Тогава не възнамерявах да участвам, тъй като ми предстоеше пътуване по програма „Еразъм“ и се бях фокусирала върху него. След като обаче затвориха Масариковия университет заради COVID-19, не ми остана друго, освен да се прибера в България. Тогава изпитах нуждата и желанието да се занимавам с нещо, което ми носи радост и в което мога да се потопя изцяло – с превод.

Най-голямото предизвикателство при превода на откъса определено бяха реалиите, свързани със северната част на Бохемия. Не мога да кажа, че е имало нещо, което да ми е било лесно. Лесно беше единствено решението да се занимавам с превода на откъса.

Любовта към превода тръгна именно от университета, тъй като още от първи курс всеки семестър завършва с превод на определен брой страници от чешка книга, които по-

степенно се увеличават. Тогава разбрах, че се наслаждавам на процеса. Заслуга имат всичките ни преподаватели по чешки и особено лекторката ни Ева Коваржова, която винаги отдадено се грижи за избора на книгите ни и през която след това минават всички хвърчащи листове с колонки от ненамерени думи. Мотивацията получих и от спечеления през октомври 2019 г. Конкурс за млади преводачи в рамките на Седмата бохемистична среща, за който преведох откъс от романа „Хана“ на Алена Морнщайнова.

Обучението в Масариковия университет помогна доста – и на ниво знания, и на ниво мотивация. Преводаческият семинар на доц. Елена Крейчова беше полезен в много отношения – както чисто езиково заради превода на текстове от български на чешки и от чешки на български, така и емоционално, защото срещу нас стоеше преподавател, който умее да мотивира студентите да споделят радостта му от тези занимания.

За мен преводът е и занаят, и изкуство – като двете страни на една и съща монета. Предполагам, че се опита се научавах на това, на което е възможно да се научиш, но винаги остава доза творчество, в която влагаш част от себе си. ◆

Огромнен успех на Софийската бохемистика!

В петото издание на проведения в Прага Международен преводачески конкурс за чуждестранни студенти по чешки език, в конкуренция на 75 участници от 18 страни студентката от 4 курс „Славянска филология“ (профил чешки език) Гергана Драгоева спечели първо място, а третокурсничката Пела Димитрова – почетна грамота!

Организатори на конкурса бяха Представителството на Генералната дирекция за преводи на Европейската комисия в Чешката република и

Институтът за езикова и професионална подготовка при Карловия университет в Прага.

Конкурсът се проведе онлайн на 4-ти май 2020 г. В рамките на два часа участниците от целия свят трябваше да преведат от своя език на чешки език публицистичен текст на актуална тема, тази година изключително труден, със заглавие „Молдовски мем герои насърчават солидарността по време на кризата с COVID-19 с пародия на песен от Евровизия“. Проверката и класирането на преводите направи ком-

петентно жури, съставено от опитни преводачи.

Резултатите от конкурса бяха обявени на 18-ти май в живо предаване по YouTube, включващо полезни лекции и уъркшоп. Най-добрите млади преводачи получиха и стойностни награди – книги на чешки език и четци за електронни книги.

Изключително много се радваме, че нашите студенти намират вдъхновение за работа и се справят успешно дори в сложната ситуация на днешното време. Пожелаваме им никога да не губят творческия си устрем! ◆